בכדי חייו. התירו לו ויותר מכאן אסור מדרבנן למען חמי למיסקך: **רבינא אמר.** מתניתין דקתני מלוין אותן ברבית בתלמיד חכם עסקינן: **טעמא מאי אמרו רבנן.** לפי שהוא נכרי אסור שמא ירגיל הנכרי אצלו ולמד ממעשיו. לפי גרסיין למען חמי למיסקך: **אם כסף תלוה את עמי.** עמי ונכרי נאמרו לגאות עמי קודם: **ענייך ועניי אחיך.** עניים שהם קרובין וממשפחתך: **עניך קודמין.** לכתיב עמך הקרובין לך: **עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת.** להכך הוו עמך טפי: **יורד עמו נחייו.** רגיל להתקוטט עמו כלומר הכהו וכלומו בפ להורגו. ואני שמעתי לשמי לירד לתוך תומנותו של חבירו ולמעט מזונותיו של חבירו וקשה בעיני שיתירו חכמים לישראל להנקם ולגמול רעה ועוד למאי׳ בכתובות (דף נ.) **עד שתים עשרה שנה מתגלגל לשם עם גנו מכאן ואילך יורד עמו לחייו ומתי יורד לתוך תומנותו חיפה** לא ליסקרו ולכופו לתורה קתמר: **פלוני רפה.** שהלוה ישראל ברבית: **ממטונטים.** דוק הכי עושה אלא לפ יתומו הא אם נתן בנשך יתומו: **הללו ממטונטין ועולין והללו כו׳.** והכי משמע קרא כל עושה אלא לפ יתומו לעולם כלומר ואם יתומו אין מוטתו מוטת עולם אבל הנותן בנשך יתומו לעולם: **לזיק גמור זיינו בועט.** ואע״פ דבריית׳ בסמטת ערכין (דף ג:) פ ורואה כמה קשה אנקה של שניות אלא משם נושא ונותן בפירות שניות סוף מוכר מטלטליו כו׳ עד לפ אתא לידו עד שמוכר עצמו שנאמר ונמכר לך ולפ לך אלא לגר: **נמכר לעבודת כוכבים.** למטוב עשים ולשאוב מים: **אמר מר.** השתא מפרש מאי קשיא ליה דקאמר מיני יודע מהו: **נאו אורח ארעא.** שהוא מתייחד עמה: **גמירי דמיקני קני.** הנקנה בעבד עברי קונה בעבד עברי: **דסיגיא.** דים חילוק בין הנמכר לנכרי לנמכר לישראל: **הנהלע.** בעבד עברי [הנמכר] לישראל ומת האדון קודם היובל: **חיינו עוכד נא אם הכן ולא אם הכם.** שנאמר (שמות כא) ועבדו לעולם ולא לבן: והנמכר לנכרי ילפינן בקדושין (דף יח:) ומשם עם קונהו[ט] ולא עם יורשי קונהו: **לגיע לה.** מומחז לגוע הוא בעיניה שאם יקלקלו יחד לפ יתפתח לגלות הדבר הלכך אסור לקנותו: **פריץ לה.** וירמה היא להפקיר לו את עצמה: **לא תרבי כלבא.** לא תגדל כלב שמא תקלקל עמו: **לגיע לה.** ונטוחה שלא יודע: **כיון דמסריך סריך מירמסא.** להיות נרמסת לו: **גר תושב.** שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ומוכל נבילות: **אל תקח מאתו ומתו עמך.** מאחיך קאי וכי כתיב גר תושב לענין ומי עמך כתיב שאתה מצווה להחיותו: **אאל תקח נעשה לו ערב.** ערבו של לוה כנגד המלוה:

בכדי חייו רבינא אמר [א]הכא בתלמידי חכמים עסקינן טעמא מאי גזור רבנן [ב]שמא ילמוד ממעשיו וכיון דתלמיד חכם הוא לא ילמוד ממעשיו איכא דמתני לה להא דרב הונא אהא דתני רב יוסף [1]אם כסף תלוה את עמי את העני עמך [ב]עמי ונכרי עמי קודם עני ועשיר עני קודם ענייך ועניי עירך ענייך קודמין עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין אמר מר עמי ונכרי עמי קודם פשיטא אמר רב נחמן אמר לי הונא לא נצרכא דאפילו לנכרי ברבית ולישראל בחנם תניא אמר ר׳ יוסי [ג]בא וראה סמיות עיניהם של מלוי ברבית [ד]אדם קורא לחבירו רשע יורד עמו לחייו והם מביאין עדים ולבלר וקולמוס ודיו וכותבין וחותמין פלוני זה כפר באלהי ישראל תניא ר׳ שמעון בן אלעזר אומר כל מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא ברבית עליו הכתוב אומר [2]כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם הא למדת [ה]שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין והא קא חזינן דלא מוזפי ברבית וקא מתמוטטין אמר רבי אלעזר הללו מתמוטטין ועולין והללו מתמוטטין ואינן עולין [ג]למה תביט בוגדים תחריש כבלע רשע צדיק ממנו אמר רב הונא צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע תניא רבי אומר גר צדק האמור לענין מכירה וגר תושב האמור לענין רבית אינו יודע מה הוא גר צדק האמור לענין מכירה דכתיב [4]וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך [ו]ולא לך אלא לגר שנא׳ [5]לגר ולא לגר צדק אלא לגר תושב שנא׳ [5]לגר תושב [ז]משפחת גר זה הנכרי כשהוא אומר או לעקר זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה אמר מר ולא לך אלא לגר שנא׳ לגר למימרא דגר קני עבד עברי ורמינהי [ח]אין הגר נקנה בעבד עברי [ו]ואין אשה וגר קונין עבד עברי גר לא נקנה בעבד עברי [6]ושב אל משפחתו בעינן והא ליכא ואין אשה וגר קונין עבד עברי אשה לאו אורח ארעא גר נמי גמירי דמקני קני דלא מקני לא קני אמר רב נחמן בר יצחק אינו קונה ודינו כישראל אבל קונה ודינו כנכרי דתניא [ט]הנרצע [י]והנמכר לנכרי אינו עובד לא את הבן ולא את הבת אמר מר ואין אשה וגר קונין עבד עברי נימא דלא כרבן שמעון בן גמליאל דתניא [כ]אשה קונה את השפחות ואינה קונה את העבדים רבן שמעון בן גמליאל אומר אף קונה את העבדים אפילו תימא רבן שמעון בן גמליאל ולא קשיא כאן בעבד עברי כאן בעבד כנעני עבד עברי צניע לה עבד כנעני פריץ לה אלא הא [ל]דתני רב יוסף [מ]ארמלתא לא תרבי כלבא [נ]ולא תשרי בר בי רב באושפיזא בשלמא בר בי רב צניע לה אלא כלבא כיון דמסריך בה מירתתא אמרי כיון דכי שדיא ליה אומצא מסריך בתרה אמרי אינשי משום אומצא דשדיא ליה הוא דמסריך גר תושב האמור לענין רבית מאי היא [ס]דכתיב [7]וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך ורמינהי [פ]לוין מהן ומלוין אותן ברבית וכן בגר תושב אמר רב נחמן בר יצחק מי כתיב אל תקח מאתם מאתו כתיב מישראל תנו רבנן אל תקח מאתו נשך ותרבית אבל אתה נעשה לו ערב

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לגכרי אצי ועי״ל דצני נמ לפ כוחכרו מן הרבית והכוח גבוה לפ קס בנקעת דוקא זה לפ היה עונש שלפ היה שעת מחיית כל המתים ולפ נעשה זה יותר משאר מתים שלפ היו נחוצה שעה שלפ מחייהו זכו בשביל שנזהרו מן הרבית אע״פ שלפ נעטוו כמו שקיימו אבותינו את התורה אע״פ שלפ ניתן להם:

אדם קורא לחבירו רשע יורד עמו לחייו. כתוב בתוספות הגהות׳ בשם רב לפוק גאון יורד עמו למחי׳ רשאי למרוף שלים תבואתו ותימה גדול מניין לו זה:

הא חזינן דלא עבדי הכי ומתמוטטים. וק״ת דלמא משום שאר עבירות הכתובים בפותו פסוק ושוחד על נקי לפ לקח וי״ל דפריך דמזיק לזיקים גמורים נמי מתמוטטין ק״ל לר״ע פריך דלריש בסוף מכות (דף כד. ע״ש) עושה אלה עושה אפי׳ מכל אלה לפ ימוט:

או דלעקר זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. וק״ת למ״ל למכתב רחמנא גר עקר משפחת גר דהיינו נכרי כיון דנמכר לעבודת כוכבים ק״ל נמכר לנכרי וי״ל דה״ק לעבודת כוכבים של ישראל כגון פסלו של מיכה ק״ל מי לפו לכתוב משפחת גר ה״ק דעקר היינו נכרי אבל אין למדין לאסורין משום גזלות קרובים למגר מוסב נפיק כ״ש נכרי:

אינו עובד לא את הבן ולא את הבת. מגיד בן נקט בת לאפילו נמכר לישראל אינו עובד את הבת: **לא תרבי בלבא.** משום לזות שפתים בעלמא לפי שהולך מחבריה [פ] שלפ נמצאו על הזבול ועל הבהמה וגם אין אסור להתייחד: מצאו

אדם קורא לחבירו רשע יורד עמו לחייו. מומר למומר ואף למעט פרנסתו (קדושין כח). **ולילך לחומתנו** ולילך לגוף קבה אצלה כדי שיהא לו מה לתת לו. **ולא לך אלא לגר.** בקדושין (כ.) הוא ובערכין (ג:) כמה קשה אנקה של שניות, שהם שנשא ונותן בפירות שניות סוף מוכר את עצמו, שנאמר ונמכר לך ולפ לך וגו׳ (ב״ק קיג:). שנאמר לגר. פרשה אחרת היא שהמוכר לנמכר לך וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו׳ (קדושין כ:). זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. למטוב עשים ושאוב מים ולפ נעשה אנקה של שניות (שם כ:). **ארמלתא לא תרבי כלבא.** שמא תתעוה ותכריענו עליה (ע״ז כב:). **ולא תשרי בר בי רב באושפיזא.** למגר לפניע לפ מיבעיא ליה קול שם מיבעיל לו (שם). ביון דכי שדיא ליה אומצא מסריך בתרה. כל שעתא, לפ מיבעיא דמכריה אי מסריך בתרי׳ ממר אמרי אינשי משום אומצא הוא דמסריך ליה. מומצא מעט נשך (שם).

מוסף רש״י

אדם קורא לחבירו רשע יורד עמו לחייו. מומר למומר ולפ למעט פרנסתו ולילך לחומתנו (קדושין כח). ולא לך אלא לגר. בקדושין (כ.) הוא ובערכין (ג:) כמה קשה אנקה של שניות, שהם שנשא ונותן בפירות שניות סוף מוכר את עצמו, שנאמר ונמכר לך ולפ לך וגו׳ (ב״ק קיג:). שנאמר לגר. פרשה אחרת היא שהמוכר לנמכר לך וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו׳ (קדושין כ:). זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. למטוב עשים ושאוב מים ולפ נעשה אנקה של שניות (שם כ:). ארמלתא לא תרבי כלבא. שמא תתעוה ותכריענו עליה (ע״ז כב:). ולא תשרי בר בי רב באושפיזא. למגר לפניע לפ מיבעיא ליה קול שם מיבעיל לו (שם). ביון דכי שדיא ליה אומצא מסריך בתרה. כל שעתא, לפ מיבעיא דמכריה אי מסריך בתרי׳ ממר אמרי אינשי משום אומצא הוא דמסריך ליה. מומצא מעט נשך (שם).

מסורת הש״ס

א) [עירובין סב.:], ב) קידושין כח., ג) בכורות ז: מגילה ו: [ע״ש], ד) קידושין כ. ב״ק קיג: [ערכין ל:], ה) [יבמות מו.], ו) קידושין יח:, ז) ע״ז כב:, ח) [לעיל ע:], ט) [ויקרא כה], י) [כלשון קדושין פג.].

תורה אור השלם

1 אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה לֹא תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ: שמות כב כד

2 כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם: תהלים טו ה

3 טָהוֹר עֵינַיִם מֵרְאוֹת רָע וְהַבִּיט אֵל עָמָל לֹא תוּכַל לָמָּה תַבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ: חבקוק א יג

4 וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַּר לָךְ לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עֲבֹדַת עָבֶד: ויקרא כה לט

5 וְכִי תַשִּׂיג יַד גֵּר וְתוֹשָׁב עִמָּךְ וּמָךְ אָחִיךָ עִמּוֹ וְנִמְכַּר לְגֵר תּוֹשָׁב עִמָּךְ אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר: ויקרא כה מז

6 וְיָצָא מֵעִמָּךְ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל אֲחֻזַּת אֲבֹתָיו יָשׁוּב: ויקרא כה מא

7 וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהֶחֱזַקְתָּ בּוֹ גֵּר וְתוֹשָׁב וְחַי עִמָּךְ: אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחַי אָחִיךָ עִמָּךְ: ויקרא כה לה-לו

גליון הש״ס

גמ׳ אין הגר נקנה בע״ע. עיין ב״ב דף י״ג ע״ב כרס״ו ד״ה ס״ג ובתוס׳ סה ד״ה כופים וס״ע. ועיין גיטין דף מ״ו ע״ב תוס׳ ד״ה ניתא: שם רבתיב וכי ימוך. עיין לקמן דף קיא ע״ב תוס׳ ד״ה מגנך: